

stand fra Gaardmændenes Side, saa var Tvisten jo slet ikke opstaaet. Nu skal jeg paa ingen Maade lægge Gaardmændene til Last, at de nødtigt opgive Noget, som den i god Tro have meent tilkom dem; thi Skylden er fra først af Statens, som ved at ordne Forholdet ikke bestemt har sagt, hvem Jorden skulde tilfalde. En dybtgaaende historisk Undersøgelse af Almindingens Forhold til Almuen og til Eiendomsbesidderne, vilde kræve meget lærde Undersøgelser, men kunde aldrig føre til nogen retlig Afgjørelse. Jeg badler ikke Gaardmændene, fordi de, efter at man først har sagt, at Jorden skulde tilfalde Beboerne, og at den skulde deles, efter Hartkorn mellem de forskjellige Sogne, saa deraf have udledet, at Jorden ogsaa i det enkelte Sogn skulde udloddes til dem efter deres Hartkorn. Jeg skal ogsaa bemærke, at de have havt Føle til denne Forudsætning, eftersom den ogsaa i bedste Tro er bleven deelt af Amtmanden paa Bornholm og ligeledes, saavidt jeg veed, er Tid lang er bleven støttet af Regjeringen. Det er altsaa den omtalte Modstand, som gjør det nødvendigt at komme til en Løsning. Men, siger man, den Løsning, der nu er foreslaaet, fastholder ikke det Dnske, der er udtalt i Andragendet fra 1851; thi der attraaes noget ganske Andet, siger det ærede Medlem. Men dertil maa jeg bemærke, at det attraaer netop noget høist usornstigt; thi at gennemføre Andragerens Dnske, vilde være at forevige den slette Afbenyttelse, som man har søgt at afværge ved først at udstifte Almindingen mellem Staten og Beboerne, saa mellem Sognene og derpaa mellem de enkelte Individer. Jeg troede dog, at vi vare komne til at anerkjende, at Grundeiendom kun rigtig kan afbenyttes, naar det er privat Eiendom, og at en saadan Afbenyttelse, som kun bestaaer i at lade enkelte Creaturer græsse, at tage Løv osv., er meget slet. Det er derfor, at Udkastet har foreskrevet en hensigtsmæssigere Afbenyttelse, idet der dog gjøres Undtagelse med Hensyn til den Deel, der ikke egner sig til Opdyrkning, idet den kun bestaaer af Steen eller det bare Sand. Udkastet foreskriver den Maade, hvorpaa Jorden kan komme til en virkelig Nytte for Beboerne, og reserverer ved Siden deraf, at, naar alle Vedkommende kun

komme overeens om noget Andet, en saadan Overenskomst da kan approberes. Med Hensyn til Gaardmændene altsaa, siger jeg, at de rimeligvis have staaet i god Tro — hvilken jeg dog haaber er bleven røkket ved Høiesterets Dommen, men som jeg godt kan forstaae, at man ikke gjerne opgiver — naar de have antaget, at den Jord, som de have indhegnet og opdyrket, efterat en privat Udskiftning har fundet Sted, er deres. At dette imidlertid ikke er saa, have de nu faaet at vide, og de maae altsaa være belavede paa paa en eller anden Maade at give den tilbage. Spørgsmaalet om, hvem der skal have den, har Høiesteret ikke besvaret, og det har den ikke kunnet besvare, fordi de Afgjører, som i saa Henseende have fundet Sted, ikke give noget Fingerpeg i saa Henseende. Det er Noget, som løses ved denne Lov; men det løses med stor og nænsom Respect for den imidlertid i god Tro trufne Ordning, Opdyrkning, Handel osv. og med Andviisning til en hensigtsmæssig Brug, hvorved den størst mulige Deel af Befolkningen kan høste Gavn af Jordene, og jeg skal hertil endnu kun føie, at der for Beboerne af Bornholm er meget ringe Udsigt til at kunne oprette nye Beboelser undtagen netop ved Udskiftning af Almindingen. Dertil kommer, at det sandelig ikke er det, at kunne tage lidt Sand og Løv, som har sat Huusmændene i Bevægelse og har vedligeholdt en Agitation i omtrent en Snees Aar; men det er Dnsket om, selv at kunne blive Grundebsidder om end paa en ringe Eiendom, der har givet Anledning dertil, og det er den store Hovedsag ved Sagen, hvorved jeg skal bemærke, at der paa Almindingen ganske vist er Dele, som ikke egne sig til Opdyrkning, men paa den anden Side ogsaa er Dele, som ved Overgang til Privateiendom kunne blive meget frugtbringende. — Jeg skal altsaa paa det Bestemteste anbefale det foreliggende Lovforslag.

Indenrigsministeren: Det ærede Medlem, som først havde Ordet idag (Høi), havde vistnok subkommien Ret i, at Sagen, da den forrige Gang forelaa, blev meget udsørlig debatteret, saa at der vanskeligt kunde trækkes nye Momenter frem. Jeg vil dog tillade mig at